

Rozwojowy kontekst funkcjonowania ucznia zdolnego

Oprac. Grzegorz Kata
(UMCS, SPPiTR w Lublinie)

Projekt współfinansowany z Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zdolny sześciolatek

- Sześciolatki potrafią porównywać siebie z rówieśnikami:
 - Przedmiotem porównań są m.in. posiadane kompetencje;
 - Porównania wynikają z kształtowania obrazu siebie w obrębie nowych ról;
 - Efektem może być spostrzeżona większa skuteczność (zdolność) własna niż innych dzieci (por. Kielar-Turska, 2009).

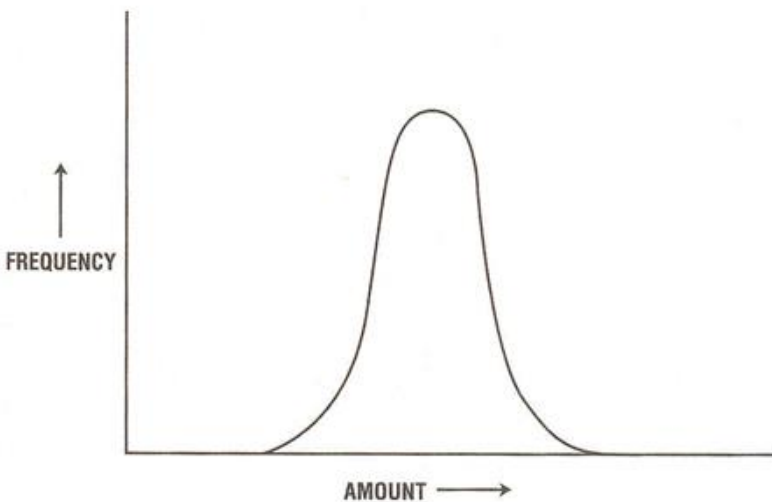
Zdolny – czyli jaki?

- Uczeń zdolny, to taki, który posiada jedną z wymienionych cech:
 - Ma wysoki poziom zdolności ogólnych (inteligencja, myślenie, zdolności poznawcze);
 - Wysoki poziom uzdolnień specjalnych (np. muzycznych, plastycznych, wychowawczych, sportowych, językowych, matematycznych);
 - Predyspozycje do znaczących osiągnięć w nauce lub działalności społecznie wartościowej;
 - Wysoka oryginalność i twórczość w działaniu (por. Lewowicki, 1986)

Zdolny – wyróżniający się

- Uczeń zdolny, to uczeń wyróżniający się spośród swoich rówieśników.
- „Wyróżnianie się” często wiąże się z:
 - odmienną postawą dorosłych;
 - stosownym programem nauczania;
 - specyficznym postrzeganiem **rozwoju** ucznia.

Ogólne cechy rozwoju 6-latka (1/2)

- Wzrost ogólnej sprawności i siły:
 - wydłużenie ciała i większa sprawność ruchowa m.in. w zakresie utrzymywania równowagi;
- Zmiany w obrębie aktywności mózgu, sprawniejsza koordynacja płatów czołowych :
 - łatwiejsza koncentracja i zaangażowanie uwagi;
 - większa skuteczność w kierowaniu uwagą, planowaniu, autorefleksji, rozumowaniu logicznym.

Ogólne cechy rozwoju 6-latka (2/2)

- Sprawniejsze: analiza, synteza oraz koordynacja czynności:
 - łatwiejsze rozpoznawanie figur, ich zapamiętywanie i analiza;
 - zdolność do odwzorowania coraz bardziej złożonych figur;
 - opanowane nazwy kolorów i zdolność ich odróżniania;
 - rozpoznawanie melodii, rozróżnianie dźwięków mowy;
 - gotowość do czytania i pisania.(por. Kielar-Turska, 2009)

Sfera poznawcza u 6-latka

- Czynności symboliczne;
- Pojęcie stałości cech i tożsamości jakościowej (brak zmiany w naturze przedmiotu pomimo zmian w wyglądzie);
- Przejście do operacji konkretnych:
 - odwracalność manipulacji na konkretnych przedmiotach,
 - decentracja – uwzględnianie wielu właściwości przedmiotu w tym samym czasie lub wielu perspektyw społecznych.
- Mniejsza ilość zachowań egocentrycznych;
- Umiejętność klasyfikacji: budowania klas nadrzędnych i ich podziałów na klasy podrzędne.

(por. Trempała, 2002)

Osobowość 6-latka

- Rozpoznawanie emocji i regulacja ich ekspresji;
- Większa zdolność nazywania przyczyn emocji z coraz większym udziałem czynników wewnętrznych nad zewnętrznymi;
- Sprawniejsza samokontrola;
- Przebieg rozwoju emocjonalnego:
 - Jednorodna reprezentacja uczuć (jedna emocja do jedno obiektu), ok. 7 lat – 2 emocje o tej samej wartości wobec tego samego obiektu, 8 lat – emocje o tej samej wartości wobec różnych celów w tym samym czasie, 10 lat – 2 emocje o różnych wartościach do różnych celów i 11 lat – różne emocje do tego samego celu.

(por. Hurme, 2002)

Sfera społeczna u 6-latka (1/2)

- Posługiwanie się teoriami umysłu:
 - pozwalają na przewidywania i wyjaśnianie zachowanie innych przez odnoszenie się do nieobserwowalnych zjawisk: emocji, pragnień, przekonań.
- Umiejętność prowadzenia konwersacji z uwzględnieniem punktu widzenia rozmówcy:
 - zachowywanie porządku rozmowy i zasad;
 - dalszy rozwój umiejętności formułowania wypowiedzi ekonomicznych, zgodnych z kontekstem.

Sfera społeczna u 6-latka (2/2)

- Prowadzenie zabaw zespołowych ze zdolnością do ustalania wspólnego celu i planu działań:
 - dzielenie ról;
 - ustalanie i negocjacja zasad;
 - kontrola zachowania i współzależność.
- Postrzeganie możliwości i stanów innych osób:
 - większych możliwości działania, przywilejów, praw;
 - zdolność do empatyzowania z bohaterami opowieści, filmów, itp.
- Przystawianie norm i posłuszeństwo, jako podporządkowania zasadom dorosłych obdarzonych szacunkiem.

(por. Kielar-Turska, 2009; Kowalik, 2002)

Zadania rozwojowe 6-latka (1/2)

- Wypracowanie *poczucia kompetencji*:
 - niepowodzeniem będzie:
 - *poczucie niższości,*
 - *niskie poczucie wartości.*
- (Przetacznik-Gierowska, 2003)

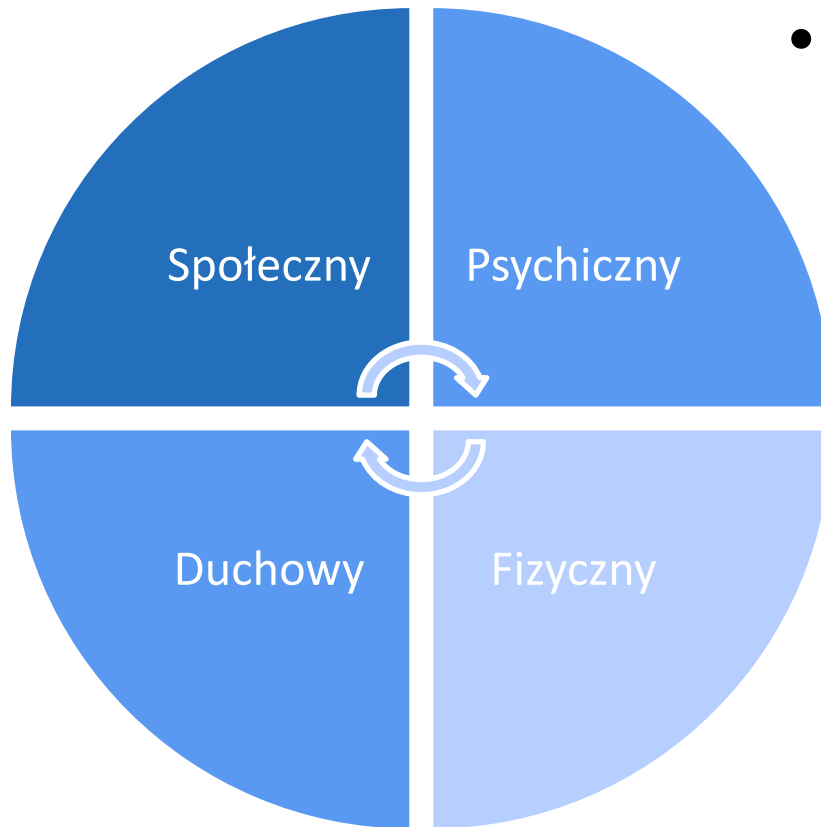
Zadania rozwojowe 6-latka (2/2)

- Uczenie się i kształtowanie ról płciowych;
- Zdobywanie podstawowych umiejętności pisania, czytania, liczenia;
- Osiąganie niezależności osobistej, rozwój postaw wobec grup i instytucji;
- Formułowanie zdrowych postaw wobec siebie i zachodzących zmian;
- Kształtowanie umiejętności zawierania i utrzymywania relacji z rówieśnikami;
- Rozwój świadomości siebie, kształtowanie moralności i wartości.

(por. Brzezińska, 2010)

Rozwój 6-latka - podsumowanie

- Rozwój 6-latka ma charakter:
 - Wielopłaszczyznowy;
 - Harmonijny;
 - Zrównoważony.

Zmiany rozwojowe

- Zmiany rozwojowe mają charakter:
 - Ilościowy;
 - Jakościowy;
 - Zgodny ze normami.(por. Brzezińska, 2010)

Przyczyny zmian rozwojowych

- Czynniki genetyczne i wrodzone;
- Aktywność własna jednostki i interakcja z otoczeniem;
- Warunki społeczne i środowiskowe;
- Wychowanie i nauczanie.

(por. Przetacznik-Gierkowska, 2003)

Warunki rozwoju 6-latka

- W wychowywaniu dzieci 6-letnich, ze względu na specyficzny okres rozwoju, dominuje model medyczny:
 - Znacząca jest rola dorosłych opiekunów m.in. w;
 - Budowaniu poczucia kompetencji;
 - Kształtowaniu poczucia własnej wartości i samooceny.

Specyfika zmian rozwojowych ucznia zdolnego

- Dominacja wybranych zdolności i sfer funkcjonowania;
- Przewaga określonych czynników warunkujących rozwój;
- Dominacja zmian ilościowych i jakościowych;
- Ryzyko „etykietowania” dziecka.

Wiek dziecka

Wiek
„intelektualny”

Wiek
„emocjonalny”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zagrożenia rozwoju ucznia zdolnego (1/2)

- Świadomość oczekiwań dorosłych:
 - Postępowanie zgodne z oczekiwaniami.
 - Dorośli zdolni uczniowie:
 - Często wybierają pracę wygodną, mało odpowiedzialną, nisko płaconą;
 - Bez respektowania swoich zdolności często naśladują zawód praktykowany przez rodziców.
- (por. Freeman, 2012)

Zagrożenia rozwoju ucznia zdolnego (2/2)

- Nacisk i koncentracja na rozwoju zdolności:
 - Trudności z samooceną;
 - Trudności we funkcjonowaniu społecznym;
 - Trudności z autonomią.

Samooocena

- Ukształtowanie poczucia kompetencji jako istotne zadanie rozwojowe dziecka 6-letniego;
- Poszukiwanie wzmocnień w sferze zgodnej ze zdolnościami;
- Destrukcyjny perfekcjonizm;
- Ryzyko zaniżonej samooceny pomimo wysokich zdolności.

Funkcjonowanie społeczne

- Duża wrażliwość w postrzeganiu otoczenia i relacji – ryzyko izolacji i samotności;
- Niskie umiejętności interpersonalne z powodu małej ilości doświadczeń;
- Mała ilość rówieśników współdzielących zainteresowania.

Autonomia

- Przewaga wewnętrznego poczucia kontroli;
 - Docenianie własnego wpływu na efekty działań i sukcesy;
- Ryzyko przeceniania własnego wpływu na:
 - Wynik działań;
 - Zachowania innych;
 - Zadania wykraczające poza posiadane możliwości.

Kim ma być uczeń zdolny?

- Olimpijczykiem?
- „Cyborgiem”?
- Indywidualistą?
- Człowiekiem realizującym swój talent czy siebie poprzez swój talent?

Wsparcie rozwoju ucznia zdolnego

- Wsparcie:
 - Wszechstronne i uwzględniające każdą ze sfer rozwoju i funkcjonowania;
 - Zrównoważone w zakresie oddziaływań i form pracy;
 - Uwzględniające kontekst osobisty ucznia;
 - Podążające za dzieckiem i jego potrzebami.

Dziękuję za uwagę!

grzesiek.kata@gmail.com

Projekt współfinansowany z Unii Europejskiej w ramach
Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

